

meksykańskim. Został wzięty do niewoli przez przywódcę rewolucji liberalnej Benito Juareza, który w 1867 roku kazał rozstrzelać cesarza. Szczegóły tego wątku usłyszymy apartamentach cesarskich.

Wytwórcą tej zastawy jest węgierska manufaktura porcelany Herend, która początkowo specjalizowała się w naśladowaniu chińskich wzorów. Cesarz Maksymilian zamówił tę zastawę do swojej meksykańskiej rezydencji w Chapultepek w 1865 roku. Właścicielowi manufaktury Moritzowi Fischerowi pozwolono pokazać ten serwis podczas paryskiej Wystawy Światowej w 1867 roku jako reklamę swoich produktów. Po zakończeniu wystawy cesarz Maksymilian już nie żył, dlatego też zastawa ta nigdy nie znalazła się w Meksyku.

15 Białozłoty serwis z manufaktury hrabiego Thuna

Białozłoty serwis nabyto w 1851 roku dla cesarza Ferdynanda. Ferdynand, który od ludu otrzymał przydomek „Dobrotliwy“, w następstwie Wiosny Ludów w 1848 roku abdykował na rzecz swego młodszego bratanka Franciszka Józefa, a następnie opuścił Wiedeń, udając się do Pragi. Resztę życia spędził w odosobnieniu w Zamku Praskim, gdzie zmarł w 1875 roku. Na nowe wyposażenie jego siedziby w Pradze zamówiono w wytwórni porcelany hrabiego Thuna w miejscowości Klášterec w Czechach białozłotą zastawę stołową. Projekt wzoru tej zastawy był w ówczesnym czasie niezwykle modny. W połowie XIX wieku gust ogólnie przyjęty za standard uległ zmianie. Wyraźnie surowe, proste i klarowne kształty w stylu biedermeieru zostały zastąpione delikatniejszymi i płynniejszymi formami. Bogate, złote zdobienia stanowiły odpowiedź na rosnącą potrzebę feudalnego przepychu, obecną także na wiedeńskim dworze cesarskim.

16 Nowofrancuskie patery dekoracyjne

Po Wiśniu Ludów w 1848 roku na tronie zasiadł cesarz Franciszek Józef. Jednym z pierwszych nabytków dla młodego cesarza były tak zwane „nowofrancuskie patery dekoracyjne“, które zamówiono w Paryżu w 1850/51 roku.

Patery te wykonane z połączanego brązu nie mają sobie równych i wyróżniają się od pozostałych przepychem oraz bogactwem zdobień. Na ogromnych kandelabrach o kształcie bogato zdobionym ornamentami roślinnymi i muszlami umieszczono bawiące się amorki, skaczące zwierzęta łowne i fruujące ptaki, które mają ożywić całą konstrukcję. Patery tych rozmiarów stały się koniecznością, ponieważ młody cesarz Franciszek Józef zwykł regularnie gościć swoich doradców i ministrów. Pod wpływem arcyksiężnej Zofii na dwór powróciły elementy barokowe i stylu rokoko, widoczne przede wszystkim w umeblowaniu apartamentów. Ten powrót do feudalizmu objął również zastawy i patery.

17 Zastawa obiadowo-deserowa w zielone wstążki (porcelana serwska)

Zastawa w zielone wstążki była wytwornym prezentem francuskiego króla Ludwika XV dla cesarzowej Marii Teresy symbolizującym rosnące zbliżenie pomiędzy obu krajami, Francją i Austrią, po wielu klęskach poniesionych w wyniku wojen sukcesyjnych. Wijące się zielone wstążki tworzą główną ozdobę części zastawy, której kształty nawiązują do barokowych wyrobów złotniczych. Pomiedzy nimi znajdują się finezyjne rokokowe sceny namalowane według płóciен pędzla François Bouchera. Przedstawiają one alegorie miłości, poezji, muzyki, malarstwa i rzeźby lub nawiązują do literatury światowej począwszy od Homera, a skończywszy na Moliere. Zastawa z porcelany serwskiej stanowi okazały przykład wyjątkowo wytwornych wyrobów pochodzących z królewskiej francuskiej manufaktury porcelany w Sèvres, założonej 1738 roku. Wykonane zostały ze specjalnej, bardziej kruchej porcelany szklistej. Dzięki zastosowaniu niższych temperatur kolory uzyskały wyjątkową promieniującą jasność. Na krótko przed wykonaniem zastawy w manufakturze uzyskano tę soczystą, nasyconą zieleń. Tylko raz użyto jej do produkcji zastawy będącej podarunkiem dla Marii Teresy jako motywu w formie podwójnej wstążki.

18 Złote wazy do zup z kłosami zboża

W roku 1777 cesarz Józef II złożył wizytę swojej siostrze, królowej francuskiej Marii Antoninie. Do Wiednia przywiózł z podróży w sumie 500 drogocennych porcelanowych przedmiotów z Sèvres, między innymi zastawę stołową w kolorze jabłkowej zieleni oraz cztery okazałe wazy, z których trzy przetrwały do dziś w zbiorach sreber.

Okrągła waza przeznaczona na pożywną zupę, tak zwana waza „olio“, i dwie pozostałe wazy do zup stoją na giętych nóżkach na podstawkach. Na wazach widzimy połączane, żywe i barwne ozdoby w kształcie wiązek kłosów oraz namalowane na medialionie owoce, płody rolne, kwiaty, jajka, owoce morza, a także przyrządy służące do pracy w ogrodzie i w polu. Symbolizują one płodność, owoce pracy na roli oraz dary natury.

19 Składanie serwetek (łabędź), bielizna stołowa

Sztuka składania serwetek ma długą tradycję, lecz niestety zanika. Skomplikowane sposoby ich składania w formie wachlarzy, ryb, muszelek, łabędzi, kaczek lub kwiatów stanowiły uzupełnienie dekoracji stołu przede wszystkim we wczesnym baroku. Tylko najwyższej jakości len i odpowiednia wielkość pozwalają ułożyć serwetki w tak wyszukany sposób. Spełniająca te wymagania serwetka cesarska ma wymiary 1 x 1 m. Istnieje jeszcze wiele innych wzorów składania pochodzących z XVII wieku, dzięki którym można uzyskać pełne artyzmu kreacje.

20 Złota zastawa

Złota zastawa stanowi najokazalszą zastawę na dworze cesarskim. Wszystkie poszczególne części tej zastawy stołowej, przeznaczonej dla dwunastu osób, pokryte są polerowanym złotem. Częściowo również środek, jak i spód są połączane. Subtelne, złożone amalgamatem ornamenty nawiązują do antycznych gzymsów.

Złoty serwis, wykonany w 1814 roku, to mistrzowskie dzieło wiedeńskiej manufaktury porcelany. Zakup tego serwisu stał się nieodzowny, gdyż odpowiednia cesarska zastawa ze złota została przetopiona na monety podczas wojny przeciw Napoleonowi. Gdy w czasie pobytu cesarza Franciszka w Paryżu w 1814 roku powstał pomysł zorganizowania w Wiedniu wielkiego kongresu europejskich mocarstw, zamówiono ten serwis w wiedeńskiej manufakturze. Tym sposobem przynajmniej optycznie udało się zastąpić przetopioną na monety zastawę.

21 Zastawa miśnieńska

W 1710 roku w Miśni założono pierwszą i przez długi czas najlepszą w Europie manufakturę porcelany. Tutaj widzimy zastawę miśnieńską, powstałą około 1775 roku, wyróżniającą się okazałymi malunkami kwietnymi. Kształty zaś są dobrym przykładem tak zwanego „klasycystycznego baroku“, gdyż pękate wazy z uchwytem w kształcie owocu zdają się nawiązywać jeszcze do okresu baroku; natomiast ażurowy koszyk na owoce już do klasycyzmu z upodobaniem czerpiącego z bogactwa form kultury antycznej.

22 Starofrancuskie patery dekoracyjne

Starofrancuskie patery dekoracyjne zostały zamówione w Paryżu w 1838 roku z okazji koronacji cesarza Ferdynanda na króla lombardzko-weneckiego w Mediolanie. Nieznany jest jednak wytwórca, ponieważ duże zamówienia za granicą na dworze zwykło się trzymać w tajemnicy lub załatwiać za pośrednictwem marszałka dworu, aby nie urazić wiedeńskich rzemieślników. Patery wykonano z połączanego brązu. Prostokątne lustrzane dna pater wieczorem odbijają światło ze świec kandelabrów. Symboliczne zdobienia, jak również delikatne, wijące się ornamenty roślinne sprawiają wrażenie niezwyklej okazałości.

23 Talerze z widokiem

Po miśnieńskiej manufakturze porcelany drugą najstarszą wytwórnię w Europie założono w 1718 roku w Wiedniu. Wprawdzie w ówczesnym czasie porcelana była ulubionym i drogim przedmiotem dla kolekcjonerów, ale na dworze cesarskim nie znalazła jeszcze uznania. Wyjątek stanowiły desery, które podawano na porcelanie. Fakt, iż około 1800 roku porcelanę

uznano za godną stołu cesarskiego, wiąże się także z przetapianiem sreber cesarskich na monety potrzebne w czasach wojen. W 1803 roku cesarz Franciszek zamówił składający się ze 120 sztuk serwis porcelanowy, w tym między innymi 60 talerzy deserowych z widokiem i 24 tak zwane „talerze panoramiczne“ jedyne w swoim rodzaju pod względem jakości jako talerze głębokie. Wybrane w tym celu motywy miały zarówno charakter patriotyczny, jak i romantyczny. Między złotymi paskami dekoracyjnymi goście mogli patrzeć na ziejące lawą wulkany, krajobrazy lodowcowe lub na imponujące przykłady wiedeńskiej architektury – na każdym talerzu umieszczono po trzy widoki z Austrii, Szwajcarii i Włoch, wykonane według starych rycin przez najlepszych malarzy porcelany. Prace nad talerzami trwały pięć lat.

24 Patery ze zbioru nowofrancuskich pater dekoracyjnych (arena)

W atrium ustawiono wykonane z połączanego brązu patery, które wypełnione słodyczami, zdobiły cesarski stół. Stanowią one część nowofrancuskich pater dekoracyjnych należących do młodego cesarza Franciszka Józefa.

25 Aleksander Lotaryński i jego zbiory porcelany imari
Dzięki księciu Karolowi Aleksandrowi Lotaryńskiemu w zbiorach sreber stołowych znalazła się interesująca i bogata kolekcja wschodnioazjatyckiej porcelany z okresu około 1700 r.

Karol Aleksander był młodszym bratem cesarza Franciszka Stefana, małżonka Marii Teresy. W 1744 r. poślubił on jedyną siostrę szwagierki, Marię Annę. Młoda para przeprowadziła się do Brukseli, gdzie Karol Aleksander objął godność namiestnika Niderlandów. Ksiązę oddawał się namiętnie kolekcjonerstwu, co jednakże wpędziło go w znaczne długi. Po śmierci księcia zarządcą spadku został jego siostrzeniec, cesarz Józef II, który oddał większą część zbiorów zmarłego na aukcję w Brukseli. Cenna kolekcja porcelany imari znalazła się jednak na dworze wiedeńskim.

Niektóre z zachowanych eksponatów są przykładem interesującej symbiozy między kulturą wschodnioazjatycką i europejską. Są to porcelanowe naczynia z Japonii i Chin, które europejscy złotnicy opracili w srebro i zaadaptowali do dworskiego użytku. Do tego typu obiektów należą między innymi oprawione w srebro talerze i naczynia, ozdobione wzorami w kolorach niebieskim, czerwonym i złotym, typowych dla porcelany japońskiej owej epoki, której nazwa pochodzi od japońskiego portu Imari, gdzie dokonywano załadunku cennego towaru na statki. Zastawa stołowa przedstawiająca skalisty krajobraz jest prawdopodobnie dziełem wiedeńskich złotników. Przez otwory w srebrnym pniu drzewa wydobywały się pachnące opary, a także w owocach wykonanych z chińskiej emalii kryły się esencje, roztaczające przyjemne wonie.

26 Zestaw sztucców podróжных cesarzowej Marii Teresy

Zachowany zestaw sztucców podróжных należał do szczególnie osobistych przedmiotów cesarzowej Marii Teresy. Sporządzono go specjalnie dla władczyni, która nigdy się z nim nie rozstawała. Do zestawu należały: nóż, widelec, widelec do podawania mięs i łyżka oraz kubeczek na jajko, łyżeczka do jajka i do wydobywania szpiku z kości oraz puszceczka na sól. Sztucce te wykonane są ze szczerego złota i pochodzą z połowy XVIII wieku. Dopiero u schyłku XVIII wieku pojawiły się kompletne sztucce stołowe, zestawy przeznaczone dla 12, 24, 36 i więcej osób. Każdorazowa ilość odpowiadała liczbie apostołów lub była ich wieloczynem. Te zestawy o jednolitym wzornictwie zastąpiły osobiste, unikalne w formie sztucce cesarskiej rodziny.

27 Wiedeńskie cesarskie srebrne zastawy stołowe

Dlaczego nie zachowały się prawie żadne eksponaty dworskich sreber stołowych z wcześniejszych wieków? Z dwóch powodów: po pierwsze stołowe srebra przetapiano bez skrupułów i przerabiano na nowe zawsze wtedy, gdy były już podniszczone lub nie odpowiadały najnowszej modzie, lub gdy ich właściciel potrzebował pieniędzy. Jednak główną przyczyną przetapiania

niemalże wszystkich srebrnych przedmiotów na monety w Austrii pod koniec XVIII wieku były wojny napoleońskie i związane z tym potrzeby finansowe cesarstwa. W tej sytuacji nie czyniono żadnych wyjątków i również dworskie srebra stołowe podzieliły ten los. Srebrne nakrycia zastąpiono porcelanowymi serwisami pochodzącymi z manufaktury wiedeńskiej. Dopiero w latach 1830-1835 zapoczątkowano na wiedeńskim dworze stopniowo powrót do srebrnych zastaw. Wykonanie serwisu zlecono Stefanowi Mayerhoferowi, a później Mayerhofer & Klinkosch względnie J.C. Klinkosch, zajmowali się uzupełnianiem i powiększaniem dworskiej zastawy, która znacznie rozrosła się po zaślubinach cesarza Franciszka Józefa z bawarską księżniczką Elżbietą w 1854 r.

28 Angielski serwis deserowy Mintona

Ten składający się ze 116 części serwis deserowy pochodził z angielskiej manufaktury porcelany Minton i należał do najwspanialszych eksponatów na Wystawie Światowej w Londynie w 1851 r. Nagrodzono go najwyższym wyróżnieniem za estetyczne wykonanie. Zakupiła go angielska królowa Wiktoria i następnie w dowód przyjaźni podarowała część serwisu cesarzowi Franciszkowi Józefowi. Tego kruchliwego dzieła sztuki, z ozdobnymi nieglazurowanymi figurkami biskwitowymi i małymi kubeczkami do angielskiego sosu jajeczno-śmietanowego, dwór wiedeński nigdy nie używał. Kruchliwość tworzywa spowodowała, że tego luksusowego wyrobu nie można było wykorzystać zgodnie z celem przeznaczenia.

W tym pomieszczeniu kończy się trasa zwiedzania ekspozycji dworskich sreber stołowych. Proszę udać się teraz na główną kondygnację Hofburga, gdzie czekają na Państwa Muzeum cesarzowej Sisi oraz historyczne apartamenty cesarza Franciszka Józefa i cesarzowej Elżbiety.

29 Schody cesarskie

Ozdobione przepyszными lśniącymi sztukateriami i połączanymi wazami z brązu schody cesarskie prowadzą nas - jak niegdyś cesarza Franciszka Józefa - na główną kondygnację Hofburga. Hofburg był przez ponad sześć stuleci rezydencją Habsburgów i tym samym sercem Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego. Oprócz swojej funkcji jako siedziby władcy i centrum administracyjnego budowla ta była przede wszystkim zimową rezydencją rodziny cesarskiej - natomiast większość lata od XVIII wieku dwór spędzał w pałacu w Schönbrunnie.